

Cases of untypical combination of predicates with subject, object and instrumental syntaxemes are analyzed in the article. Examples of renewal of primary valency connections in predicates expressed with fixed phrases and dead metaphors are examined.
Keywords: predicate, substance syntaxeme, grammatical metaphor.

УДК 811.161.2:81'367.333]:81'37

Л. В. Станіславська

ЕКСПЛІКАЦІЯ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ЛОКАТИВНОЇ СЕМАНТИКИ ФОРМОЮ ПРИЙМЕННИКОВОГО РОДОВОГО ВІДМІНКА

Ідеться про специфіку функціонування облігаторних локативних синтаксем у сучасній українській мові; особливу увагу приділено окресленню семантико-синтаксичних особливостей прийменниково-іменникових форм із родовим відмінком.

Ключові слова: облігаторна локативна синтаксема, родовий відмінок, місце дії, напрям руху, шлях руху, вихідний/кінцевий пункт руху.

Дуже важливою одиницею семантико-синтаксичної структури речення є локативні синтаксеми, семантичну своєрідність яких пов'язують із численною групою просторових прийменників. У системі локативних одиниць української мови проблемними залишаються питання семантико-синтаксичного статусу просторових прийменників, що виступають необхідним компонентом більшості локативних синтаксем.

Дослідження вітчизняних учених, які стосуються специфіки просторових поширювачів, їхнього функціонування в українській мові, І. Вихованця, В. Войцехівської, З. Іваненко, Л. Руденко, М. Степаненка та інших не дають вичерпної відповіді на важливі питання системності облігаторних локативних синтаксем, визначення їхнього статусу, семантико-синтаксичних особливостей прийменниково-відмінкових форм обов'язкових просторових поширювачів, що й зумовлює актуальність дослідження.

Метою пропонованої статті є аналіз облігаторних локативних синтаксем української мови, окреслення семантико-синтаксичних особливостей прийменниково-іменникових форм із родовим відмінком.

У сучасній лінгвоукраїністиці локативність (від лат. (casus) lokativus – місцевий відмінок) тлумачать як семантичну категорію, до якої входять усі різновиди просторового значення. Вона експлікує відображені у свідомості людей різноманітні просторові відношення предметів і явищ, зокрема їхнє місцеперебування, напрямку руху, контактність та дистантність розташування тощо [9, 337].

Локативні прийменники самостійно (із відмінками) виражають статичність, яка з проекцією на просторові параметри передає локальність (місце). Усі просторові прийменники групуються навколо центральної семантичної осі **контактність – дистантність** [1, 200]. Ознака **динамічність – статичність** є додатковою, бо її виявляє тільки частина прийменників [2, 333].

Поява облігаторних локативних синтаксем зумовлена, по-перше, інформативністю дієслова-предиката, тобто його семантичною самодостатністю або несамодостатністю, по-друге, морфемною структурою, тобто наявністю або відсутністю в його складі префікса. Як відомо, префікс може диктувати необхідність уживання при вербативі просторового конкретизатора, він наділений здатністю переводити дієслово з розряду автосемантичної до розряду синсемантичної лексики [7, 29], напр.: *Хлопець біг* (—*прикорено пересувався на ногах*) – *Хлопець прибіг* [*добіг, підбіг*] (—*прикорено пересувався на ногах* + —*дсяг якогось місця, прибув у певне місце*) [*до стола, до села, до лісу*]. Також локативні синтаксеми займають у реченні обов'язкову позицію тоді, коли вступають у відношення пасивної валентності з вербативами, які вказують на непозиційне місцеположення (*сидіти, лежати, стояти, висіти*), місцерозташування (*знаходиться, мешкати, перебувати, розміщатися, розташовуватися*), зберігання (*зберігатися*). До них долучають ще дієслова на позначення буття взагалі (*бути* (—*сінувати*)) і біологічного буття (*народитися*) [7, 31].

Центральною ланкою обов'язкових адвербіальних поширювачів із просторовою семантикою є родовий відмінок, який поєднується з найбільшою кількістю прийменників.

Прийменниково-іменникові форми облігаторних локативних синтаксем із родовим відмінком передають значення напрямку руху, зокрема вихідного пункту руху та кінцевого пункту руху, а також шляху руху та статичної локалізації.

Семантику **вихідного пункту руху** репрезентують обов'язкові форми родового відмінка з просторовими прийменниками, які вказують на різну локалізацію вихідної точки руху.

Конструкція ВІД/ОД+Ngen позначає крайню точку предмета, звідки починається рух [1, 103], напр.: *Юстина відбігла від хати* (М. Павлик); *Хлопчик відбіг від столу* (М. Зарудний). Прийменник *від* із формою родового відмінка в контексті може набувати значення руху в напрямку від предмета, напр.: *Від лісу почулася команда* (А. Головка).

Прийменниково-відмінкова форма обов'язкових просторових поширювачів 3/ІЗ/ЗІ+Ngen передає семантику контактного вихідного пункту руху й експлікує два основні значення:

– рух зсередини предмета, напр.: *Він... вийшов з кімнати* (В. Винниченко);

– рух із поверхні предмета, напр.: *Софрон скочив з брички* (М. Стельмах); *Маланка злазить з лави* (М. Коцюбинський). Чіткіше семантику руху зсередини предмета виражає синтаксична структура ЗСЕРЕДИНИ+Ngen. Слід також зазначити, що конструкція 3/ІЗ/ЗІ+Ngen в адвербіальній позиції конкретизує місце, звідки спрямовані дія, рух. Локативне значення реалізовано при префіксальних, рідше безпрефіксних, дієсловах руху, напр.: *Вийшли з хати батько й мати...* (Т. Шевченко); *3 Онуфрійського монастиря монахи розбіглися* (Ю. Мушкетик). Крім вербативів вирізаної семантики, вживають лексеми зі значенням фізично-спрямованої дії, напр.: *Дівчина виплигнула з вікна* (Я. Голуб); *3 півночі вітер налетить* (Б. Лепкий); *І виринають з глибини мерці...* (П. Мовчан). Варто зауважити, що найуживаніші – ієрархія слів з префіксом *ви-*, який є маркером спрямування дії чи руху зсередини чогось” [3, 29], напр.: *Мавка виходить з лісу шишо завітчана...* (Леся Українка); *І вона... вибігла... з хоромини* (В. Малик); *Бубела... вийшов із сільради* (В. Земляк).

Дистантні прийменники, уживаючись із родовим відмінком, маніфестують дистантну щодо просторового орієнтира локалізацію вихідного пункту руху.

Прийменниково-відмінкові форми облігаторних локативних синтаксем 3-ЗА/ІЗ-ЗА+Ngen, 3-ПОЗА+Ngen, 3-ПОЗАД+Ngen експлікують рух із місця, що з протилежного боку предмета [1, 104], напр.: *...і ось з-за пагорбу вже виринають перші сільські хати* (С. Пушик); *З-за лози виходить баба Ликора...* (Є. Гуцало); *Любомир підвівся із-за редакторського столу* (М. Руденко); *З-поза дерев виглядала ніч* (А. Шкуліпа); *Хлопець вибіг з-позад хати* (С. Воробкевич). Чіткі просторові відношення ці конструкції виявляють при дієсловах на позначення руху, дії тощо, напр.: *З-за моря... Вернувся засмучений лелека* (Л. Дмитерко); *...з-за ширми вийшла жінка* (Б. Антоненко-Давидович); *Денне світло... пробилось з-за хмар...* (С. Пушик); *Вони приїздять аж із-за кордону* (П. Загребельний); *...з-поза Либідь-ріки летіли сірі гуси, білі лебеді та журавлі...* (І. Білик); *Петрило вичовгав з-позад боярства...* (П. Загребельний).

Синтаксичні структури 3-ПЕРЕД+Ngen, 3-ПОПЕРЕД+Ngen виражають рух із місця перед предметом і поєднані переважно з вербативами дії, напр.: *Мельникова постать... зникла з-перед очей* (М. Коцюбинський); *Хлопець зник з-поперед вікон* (В. Малик).

Конструкції 3-НАД+Ngen, 3-ПОНАД+Ngen передають рух із місця над предметом, напр.: *З-над річки лине пісня голосна...* (М. Рильський); *...раніше сонце визирнуло з-понад чорних бориславських дахів...* (І. Франко).

Прийменниково-відмінкові форми обов'язкових просторових поширювачів 3-ПІД+Ngen, 3-ПОПІД+Ngen експлікують рух із місця під нижньою частиною предмета. Це значення реалізується при обмеженій групі дієслів, що виражають спрямованість руху, напр.: *...коники... вискакували з-під ніг...* (С. Пушик); *...муценятко висувалося з-понад її ліктів* (М. Семенко); *Щось неземне тіка з-понад руки...* (В. Назаренко).

Синтаксичні структури 3-МІЖ/3-МЕЖИ+Ngen, 3-ПОМІЖ/3-ПОМЕЖИ+Ngen, 3-ПРОМІЖ+Ngen репрезентують рух із місця, оточеного кількома предметами, напр.: *Ось він іде... з-між городів* (О. Довженко); *Телефоніст вийшов з-поміж гіллястих дерев...* (О. Гончар); *Стрічка впливає з-поміж пальців...* (О. Гончар); *...з-поміж машин... вихоплюється велосипедист* (А. Шкуліпа).

Конструкція 3-ПОСЕРЕД+Ngen виражає рух із середини простору або предмета, напр.: *Із-посеред кукурудзи вихилялася... постава господаря* (І. Франко).

Родовий відмінок семантику **кінцевого пункту руху** експлікує з просторовими контактними та дистантними прийменниками *до, в бік/у бік, у напрямку/в напрямку, у напрямі/в напрямі, у напрямі до/в напрямі до, у напрямку до/в напрямку до*.

Прийменниково-іменникова форма облігаторних локативних синтаксем ДО+Ngen може виражати як контактний, так і дистантний кінцевий пункт руху. Маніфестуючи контактний кінцевий пункт руху, конструкція ДО+Ngen вживається з вербативами, які позначають напрям руху всередину чогось, напр.: *Парубок... увійшов до хліва...* (Г. Тютюнник); *Опівночі до кімнати зайшов Сафигін* (І.

Багрянний). Дистантний кінцевий пункт руху ця синтаксична структура передає переважно з дієсловами на зразок *добратися, підійти, проїхати* тощо, напр.: *Туровець... під їжджав до лісу...* (М. Стельмах); *Лектор провів її до двору...* (О. Гончар); *Григорій спускався до річки...* (В. Шевчук). В. Войцехівська зауважує, що значення дистантного кінцевого пункту руху також може реалізуватися при вербативах переміщення з префіксами *з-/із-/зі-, с-*, які вказують на переміщення в напрямі якогось предмета, просторової межі (*звернути до лісу, стрибати до глини* тощо) або спрямованість руху з різних кінців до однієї точки (*зійтися до школи, сходитися до озера* тощо) [3, 29–37], напр.: *Татарські орди... звернули до Дніпра* (А. Чайковський); *До криниці зійшлося майже все село* (І. Нечуй-Левицький).

Семантику загального дистантного напрямку руху в бік якогось предмета репрезентують (переважно при дієсловах руху) прийменниково-відмінкові форми обов'язкових просторових поширювачів В БІК/У БІК+Ngen, У НАПРЯМІ/В НАПРЯМІ+Ngen, У НАПРЯМКУ/В НАПРЯМКУ+Ngen, У НАПРЯМІ ДО/В НАПРЯМІ ДО+Ngen, У НАПРЯМКУ ДО/В НАПРЯМКУ ДО+Ngen, напр.: *...веселий гурт поплив у бік собору...* (О. Гончар); *Вони пішли в бік Золотих воріт...* (В. Шевчук); *...євнухи зачали йти в напрямі величезних будівель* (О. Назарук); *Ми йдемо... в напрямку до східців* (Ю. Яновський).

Родовий відмінок є одним із засобів експлікації **шляху руху**. Лінійну динамічну локалізацію близько просторового орієнтира передає конструкція МИМО+Ngen, напр.: *Проїшли мимо здоровенних довгих складів...* (Г. Тютюнник); *...пішов Мирон Данилович мимо станційного будинку...* (В. Барка).

Синтаксичні структури облігаторних локативних синтаксем із родовим відмінком виражають також **значення місця**, що конкретизується як дистантна і контактна статична локалізація щодо просторового орієнтира.

Дистантне розташування на близькій відстані від локативного об'єкта маніфестують прийменники *біля, побіля, коло, близько/близько від, поблизу, неподалік/неподалік від, недалеко/недалеко від*.

Домінантним засобом є прийменникова-іменникова форма обов'язкових просторових поширювачів БІЛЯ+Ngen, напр.: *Біля хати стояли весільчани...* (Є. Гуцало); *Ніна сиділа біля вікна...* (Д. Міщенко); *Він біля якоря стояв* (В. Сосюра). Конструкції ПОБІЛЯ+Ngen та КОЛО+Ngen також експлікують дистантну локалізацію на близькій відстані від просторового орієнтира, напр.: *Побіля річок, озер та видоліноків України є мільйони таких джерелець з цілющою і чистою водою* (М. Чабанівський); *...русалонька сіла коло річки...* (Леся Українка).

Прийменниково-відмінкові форми облігаторних локативних синтаксем БЛИЗЬКО/БЛИЗЬКО ВІД+Ngen, ПОБЛИЗУ+Ngen, НЕДАЛЕКО/НЕДАЛЕКО ВІД+Ngen, НЕПОДАЛІК/НЕПОДАЛІК ВІД+Ngen виражають відтінок відносної віддаленості, напр.: *Рідкодуб сидів близько гармоніста...* (І. Кириленко); *Вони були вже поблизу клубу...* (О. Гончар); *...один партизан лежав неподалік від школи* (В. Шевчук); *Левчук сидів недалеко від Горбатюка* (А. Дімаров).

Синтаксичні структури обов'язкових просторових поширювачів ВІДДАЛІК/ВІДДАЛІК ВІД+Ngen, ОДДАЛІК/ОДДАЛІК ВІД+Ngen, ДАЛЕКО/ДАЛЕКО ВІД+Ngen, ПООДАЛЬ ВІД+Ngen позначають перебування, розташування чогось на відстані від локативного об'єкта, напр.: *...Тухольщина... лежала так віддалік від світа...* (І. Франко); *Стояла удовина хатка... оддалік від усякого іншого житла* (М. Вовчок); *Він жив... далеко від Дніпробуду* (Я. Баш).

Семантику просторової локалізації по колу, в центрі якого перебуває просторовий орієнтир, репрезентують прийменниково-іменникові конструкції облігаторних локативних синтаксем НАВКОЛО+Ngen, ДОВКОЛА+Ngen, НАВКРУГ/НАВКРУГИ+Ngen, ДОВКРУГ/ДОВКРУГИ+Ngen, КРУГ+Ngen, ОКРУГ/ОКРУГИ+Ngen, КРУГОМ+Ngen, напр.: *Навколо хати є смерековий ліс...* (Львівська газета); *І ниви безмовні Лежать округ тебе...* (Л. Первомайський); *Кругом ставка... біліє смуга* (І. Нечуй-Левицький).

Дистантне розташування між двома і більше локативними об'єктами маніфестують структури обов'язкових просторових поширювачів МІЖ/МЕЖИ+Ngen, ПОМІЖ/ПОМЕЖИ+Ngen, ПРОМІЖ/ПРОМЕЖ+Ngen, напр.: *Між брил – фіалки у траві* (М. Нагнибіда); *Межи тевтонів були й гуцули* (Р. Андріяшик); *...зашаруділи хлопці проміж куців рожі* (Дніпрова Чайка). Прийменники у вирізнених конструкціях –сигналізують про те, що просторові характеристики не стосуються внутрішніх меж просторових орієнтирів” [1, 115].

Значення дистантної локалізації щодо горизонтальної або вертикальної осі виражає низка прийменниково-відмінкових форм облігаторних локативних синтаксем, зокрема семантику місця перед просторовим об'єктом передають структури ПОПЕРЕД+Ngen, ПОПЕРЕДУ+Ngen,

СПЕРЕДУ+Ngen, напр.: *Поперед розвідки... стояв Гордій Байда* (П. Панч); *Попереду колони розташувалася штаб* (Ю. Горліс-Горський). Конструкції ПОЗАД+Ngen, ПОЗАДУ+Ngen, ЗЗАДУ+Ngen визначають місце за локативним орієнтиром, напр.: *Позад будинку... стояв інший будинок...* (О. Гончар); *Позаду нас була канава з водою, болотом, дерезою* (Ю. Яновський).

Прийменниково-відмінкові форми обов'язкових просторових поширювачів ПРОТИ+Ngen, НАВПРОТИ+Ngen, СУПРОТИ+Ngen, НАСУПРОТИ+Ngen, крім позначення місця перед локативним об'єктом, експлікують симетричне розташування предметів. Найуживанішими серед них є конструкції ПРОТИ+Ngen і НАВПРОТИ+Ngen, напр.: *Сидів проти Нюсі* (М. Хвильовий); *Навпроти садиби-музею Івана Котляревського стоїть пам'ятник мучному диву – галушці* (Україна молода); *...він [підземельник] опинився навпроти Куреневих дверей* (Г. Тютюнник); *Прямо насупроти школи стояв будиночок для вчителів* (М. Стельмах).

Синтаксичні структури облігаторних локативних синтаксем ПОРЯД+Ngen, ПОРУЧ+Ngen, ОБІК+Ngen, ОБІЧ+Ngen, ПОБІЧ+Ngen, ЗБОКУ/ЗБОКУ ВІД+Ngen указують на місце з бічної сторони поблизу просторового орієнтира, напр.: *Лобода Володимир Ізотович сидів поруч неї* [Єльки]... (О. Гончар); *Скиба... стоїть обіч скирти...* (А. Головка); *Побіч радної кімнати була скарбівниця...* (І. Крип'якевич).

Прийменниково-іменникові форми обов'язкових просторових поширювачів ПРАВОРУЧ/ПРАВОРУЧ ВІД+Ngen, ЛІВОРУЧ/ЛІВОРУЧ ВІД+Ngen репрезентують точну локалізацію з бічної сторони просторового об'єкта, напр.: *Праворуч від озерецька лежали росю прибиті покоси* (М. Стельмах); *Музей води розташований ліворуч від палацу —Трянда* (Україна молода).

Конструкції ОБАБІЧ+Ngen, ОБІРУЧ/ОБІРУЧ ВІД+Ngen, ПООБІЧ+Ngen передають значення місця з обох боків предмета, напр.: *Пообіч битого шляху... розташувалися юні спадкоємці* (Слобідський край); *Обабіч Прута туються... села покутські* (П. Козланюк).

Синтаксичні структури КРАЙ+Ngen та КІНЕЦЬ+Ngen виокремлюють місце на близькій відстані від кінцевої частини або самого краю предмета, напр.: *...[чоловік] сидить край двору* (Д. Білоус); *Сидять мати край віконця* (Ю. Яновський); *Будинок стояв кінець вулиці* (Ю. Яновський); *Сидить батько кінець стола* (Т. Шевченко).

Прийменниково-відмінкова форма облігаторних локативних синтаксем ОСТОРОНЬ/ОСТОРОНЬ ВІД+Ngen маніфестує горизонтальне розташування на незначній віддалі від просторового орієнтира без вказівки на його сторону, напр.: *Осторонь від компанії... лежав "купець"...* (М. Старицький); *Приватна садиба Олени Сокірко розташована осторонь від центральної дороги* (Україна молода).

Різні параметри вертикальної локалізації щодо просторового об'єкта виражають прийменники вище, повище, нижче, понижче, зокрема конструкції ВИЩЕ+Ngen, ПОВИЩЕ+Ngen позначають місце над локативним орієнтиром, НИЖЧЕ+Ngen, ПОНИЖЧЕ+Ngen – розташування чогось під просторовим об'єктом, напр.: *Вище греблі вода застоюється* (В. Собко); *Дівчина стояла нижче вікон...* (М. Стельмах).

Контактне і дистантне розташування можуть експлікувати синтаксичні структури обов'язкових просторових поширювачів ВЗДОВЖ+Ngen, ВДОВЖ+Ngen, ВПОДОВЖ+Ngen, ВПРОДОВЖ+Ngen, ПОДОВЖ+Ngen, ПОВЗДОВЖ+Ngen, ПОЗДОВЖ+Ngen, що вказують на місце чогось у межах локативного орієнтира або при тій його стороні, яка характеризує протяжність [1, 117], напр.: *Вздovж дороги є грибні місця, ожинники* (журнал —Крпати"); *Село розташоване вдovж річки...* (журнал —Крпати"); *Троси 1-го куреня розташувались подovж головного шляху...* (В. Верига); *Повздovж північної та південної сторін ями лежали бокові стінки візка...* (Наука і суспільство). Цим прийменниково-відмінковим формам протиставлено конструкції ПОПЕРЕК+Ngen, ВПОПЕРЕК/УПОПЕРЕК+Ngen, які передають контактну горизонтальну або вертикальну локалізацію в межах просторового об'єкта в напрямку його ширини, напр.: *Колода лежала поперек шляху* (В. Малик); *...дерева лежать уперек малопомітної стежки* (журнал —Крпати").

Контактне розташування форма родового відмінка маніфестує з прийменниками в/у, всередині, серед, посеред, посередині, зверху/зверх, поверх. Внутрішні межі локативного орієнтира репрезентують прийменниково-іменникові форми облігаторних просторових синтаксем В/У+Ngen, ВСЕРЕДИНИ+Ngen, напр.: *...всередині будинку перебували люди* (Україна молода); *Людина перебуває... всередині природи* (М. Холодний). Прийменник серед із родовим відмінком виражає центральну внутрішню локалізацію, напр.: *Стою серед кімнати* (А. Стась). Розташування на поверхні предмета експлікують синтаксичні структури ЗВЕРХУ/ЗВЕРХ+Ngen, ПОВЕРХ+Ngen,

напр.: ...[Карпо] *лежав увесь зверху води* (Панас Мирний). На центральну частину простору вказують також конструкції ПОСЕРЕД+Ngen, ПОСЕРЕДИНІ+Ngen, напр.: ...*я сиділа посеред кімнати*... (І. Роздобудько); *Посередині двору*... розташовані два пиші бронзові колодязі-водоймища... (Літературна Україна).

Спостереження над функціонуванням обов'язкових просторових поширювачів із родовим відмінком у різностильових текстах переконують у тому, що іменникові позиції в прийменниково-відмінкових формах часто заповнюються іменники-топоніми. Це, зокрема, номінації-хороніми: *Україна, Росія, Хорватія, Закарпаття, Урал, Карпати* тощо; назви-ойконіми: *Київ, Чернігів, Полтава, Корсунь, Городище, Семигори, Рахівщина, Канів* тощо; номінації-гідроніми: *Дніпро, Дон, Рось, Імань, Буг, Чорне море* тощо.

У складі облігаторних локативних синтаксем також виступають назви територій та їхніх частин: *край, область, місто, село, хутір, околиця*; номінації приміщень та їхніх частин: *хата, дім, кімната, оселя, вітальня, будівля, флігель, зал, казарма, юрта, комора, контора, кошара, хлів, світлиця, намет, веранда, коридор, льох, клуня, комин, вікно, піч, колона, передпокій, мур, дах*; назви відкритого і закритого простору: *місцевість, степ, парк, плавні, долина, пустеля, ліс, поле, ринок, галявина, гай, кущі, діброва, двір, майдан, площа, острів, вигін*; номінації предметів побуту: *гличик, мисочка, ліжко, стіл, лава, диван, раковина, люстра, ворота, паркан, скриня*; назви рослин та їхніх частин: *груша, яблуня, берези, верби, дуб, трава, липа, віття, акація, смереки*; номінації природних впадин: *річка, море, озеро, провалля, яр, ставок, балка, урвище, ущелина, канава*; назви предметів лінійного характеру: *шлях, дорога, вулиця, провулок, тропа, стежка*; номінації культових організацій та їхніх частин: *церква, собор, келія, трапезна*; назви частин світу: *південь, північ, схід, захід*; номінації речовин: *вода, земля, пісок, камінь, жито, пшениця*; назви закладів громадського призначення: *бібліотека, сільбуд, театр, кінотеатр*; номінації транспортних засобів: *судно, човен, галера, фургон, віз, вагон* [6, 23–24].

Отже, родовий відмінок із прийменниками становить численну і семантично різнорідну підгрупу обов'язкових адвербіальних поширювачів із просторовою семантикою. Облігаторні локативні синтаксеми, реалізуючи себе в прийменниково-іменникових формах із родовим відмінком, експлікують семантику напрямку руху (вихідний та кінцевий пункт руху), шляху руху та місця (дистантна і контактна статична локалізація).

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1980. – 286 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : Академічна граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Нульсари», 2004. – 400 с.
3. Войцехівська В. Г. Синонімія прийменникових конструкцій просторового значення / В. Г. Войцехівська // Рідне слово. – К., 1972. – Вип. 6. – С. 29–37.
4. Іваненко З. І. Прийменникові конструкції із значенням місця в сучасній українській мові : навчальний посібник / З. І. Іваненко. – Чернівці, 1974. – 69 с.
5. Іваненко З. І. Система прийменникових конструкцій адвербіального значення / З. І. Іваненко. – К.; О. : Вища школа, Головне вид-во, 1981. – 143 с.
6. Руденко Л. М. Обставинна детермінація в структурі тексту (семантико-синтаксичний і стилістичний аспекти) : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 / Руденко Людмила Миколаївна. – К., 1996. – 435 с.
7. Степаненко М. І. Про обов'язкові й необов'язкові поширювачі в простому реченні / М. І. Степаненко // Рідний край : науковий, публіцистичний, художньо-літературний альманах. – Полтава, 2000. – № 2 (3). – С. 27–32.
8. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2004. – 463 с.
9. Українська мова : [енциклопедія] / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – [3-є вид., зі змінами і доп.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2007. – 856 с.

Речь идет о специфике функционирования облігаторных локативных синтаксем в современном украинском языке; особое внимание уделено описанию семантико-синтаксических особенностей предложно-именных форм с родительным падежом.

Ключевые слова: облігаторная локативная синтаксема, родительный падеж, место действия, направление движения, путь движения, исходный/конечный пункт движения.

The article deals with the problem of functioning of the obligatory locative syntaxemes in the modern Ukrainian language. The semantic and syntactical peculiarities of the preposition-noun forms with genitive case have been thoroughly analysed.

Key words: obligatory locative syntaxeme, genitive case, the place of action, the direction of movement, the way of movement, departure point/destination point.